

Forskningsguide för lokalhistoriker: Recension av Thomas Aurelius Gårdens och hembygdens historia. Del 1 och 2, Uppsala 1988

Svante Kolsgård

Linköping University Post Print

N.B.: When citing this work, cite the original article.

Original Publication:

Svante Kolsgård, Forskningsguide för lokalhistoriker: Recension av Thomas Aurelius Gårdens och hembygdens historia. Del 1 och 2, Uppsala 1988, *Kronos : historia i skola och samhälle*, 1989, Nr. 1, s. 73-74.

Utgivare: Institutionen för lärarutbildning, Avdelningen för historia, Linköpings universitet
Tidskriften kom ut med sista numret 1990.

Postprint available at: Linköping University Electronic Press

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-126892>

FORSKNINGSGUIDE FÖR LOKALHISTORIKER

Det stora intresset för "den egna historien" i form av släktforskning, gårds- och byhistoria och hembygdsvforskning, har skapat ett brett behov av god handledningslitteratur. Författaren Sven Lindqvist försökte 1978 med "Gräv där Du står" att vidga "barfotaforskarnas" verksamhetsfält från släktforskning och traditionell hembygdsvforskning till studiet av den egna arbetsplatsens historia. Ett vällovt initiativ.

"Verktyget" som "barfotaforskaren" behövt var just Lindqvists egen bok, enligt författaren själv. Man behöver dock inte vara särdeles väl bevandrad i lokalhistoriskt material för att inse att Lindqvists "verktyg" helt saknade skärpa. "Verktyget" för att nå "arbetarnas sanna historia" var slött redan innan "barfotaforskaren" ens hann hugga i sten, vilket naturligtvis blev det självklara resultatet om enkom Lindqvists bok användes som handledning.

Till skillnad från Lindqvists "Gräv där Du står" har *Thomas Aurelius* med *Gårdens och hembygdens historia. Del 1 och 2. Uppsala 1988* arbetat fram en verkligt kunnig och användbar handledning för den lokalhistoriskt intresserade.

Del 1 behandlar lokalhistoriskt material fram till och med 1500-talet och del 2 omfattar perioden från ca 1600 fram till 1900-talet. *Thomas Aurelius* använder genomgående två gårdar, Sätra i Oppeby socken i Östergötland och Vrå i Skogstibble socken i Uppland, för att illustrera hur olika material kan användas för att söka en gårds historia.

I del 1 riktar *Aurelius* inledningsvis läsarens uppmärksamhet på befintlig litteratur rörande hembygdens historia och i vilka bibliografiska verk som man kan söka vidare.

Del 1 behandlar vidare hur gård- och hembygdshistorikern kan utnyttja fornminnesinventeringar och arkeologiska utgrävning, ortnamnsforskning, medeltida handskrifter, skattelängder, domböcker och jordeböcker.

I del 2 får en flitig läsare ingående kunskaper om bl a mantals- och husförhörslängder, militärullor, sockenstämmoprotokoll, taxeringslängder, boupp-teckningar, brandförsäkringar och mycket annat. Inte minst olika kartmaterial beskriver *Aurelius* på ett ingående sätt. Även dendrokologin, som inte vanligtvis brukar förekomma i dylika handledningar, ägnar *Aurelius* ett särskilt avsnitt. Och här lämnas en rad praktiska upplysningar om hur man bör gå tillväga samt naturligtvis adress till ett trädateringsföretag.

Aurelius nöjer sig inte med att beskriva den information som olika material ger till gård- och hembygdsvforskaren, utan han skildrar också utförligt hur materialen vuxit fram och arkiven bildats.

Aurelius' handledning kan vid en första anblick tyckas vara ämnad att läsas av den rene novisen inom det lokalhistoriska området, ty här finns t ex utförliga beskrivningar om hur en mikrofilmsapparat skall handhas och som redan omnämns en rad adresser till intressanta arkiv och institutioner. Varje avsnitt avslutas dessutom med en "repetition", där läsaren ska testa sina nyförvärvade kunskaper genom konkreta exempel. Men handledningen vänder sig definitivt inte enbart till nybörjare, ty *Aurelius'* digra kunnande berikar säkert även de flesta redan "etablerade" lokalhistoriker.

Det intressanta innehållet i Aurelius' handledning borde dock ha förtjänat ett bättre "yttre". De två gråbruna stencilhäftena ser inte roliga ut. Textmassan är relativt kompakt och tyvärr har Aurelius varit minst sagt sparsam med underrubriker. Texten har illustrerats med säkerligen väl valda utdrag ur olika arkivalier o d, men med en usel tryckmässig kvalitet, som inte lockar till läsning. Dessutom har detta illustrationsmaterial samlats i bilagor längst bak i resp häfte, med ett evigt bläddrande fram och tillbaka som följd. Det hela bottnar naturligtvis i en kostnadsfråga och skulle undertecknads önskemål om bättring på nämnda punkter ha beaktats, hade handledningens humana pris säkerligen kraftigt förändrats till köparens nackdel. Man bör dock inte placera Aurelius' två häften bredvid t ex den utmärkta Släktforska! Steg för steg av Per Clemensson och Kjell Andersson i den lokalthistoriska avdelningen i bokhyllan, ty den layoutmässiga kontrasten blir för stor.

För den arkivkunnige Aurelius har det förmodligen tett sig helt självklart att i denna forskningsguide systematiskt "beta av" arkiv för arkiv. Och det kanske är det rätta sättet att strukturera en dylik handledning, men kanske skulle en alternativ uppläggning ge ett bättre resultat. I själva forskningsprocessen utgår man ju nämligen inte från vilka arkiv som finns i ett första skede, utan från en rad för sitt syfte relevanta frågeställningar, typ: Hur undersöka? När uppfördes gården X:s byggnader? Vilka människor har levt och verkat på gården? Vilka effekter fick laga skiftet i byn Y? På vilket sätt klarade man sin försörjning?...

Om en handledning hade byggts upp utifrån dylika frågeställningar (där då ett och samma arkivmaterial återkommer på en rad olika ställen) hade gårds- och hembygdsforskaren kanske haft ett mer lättarbetat verktyg i sin hand, men med lite bläddrande kommer man mycket långt med Aurelius' kunskapsberikande Gårdens- och hembygdens historia. Del 1-2.

SK

